

Tidligere direktør i undervisningsministeriets gymnasieafdeling

Uffe Gravers Pedersen

*– i samtale med Børge Riis Larsen
og Vagn Skovgaard-Petersen i juli 1998*

Uffe Gravers Pedersen er født i 1941 og tog i 1959 studentereksamen fra Lyngby Statsskole. Cand. mag. i engelsk og historie fra Københavns Universitet i 1970, adjunkt ved Frederikssund Amtsgymnasium i 1971 og rektor for Helsingør Gymnasium i 1978. Direktør i Undervisningsministeriets Gymnasieafdeling fra 1986. Tiltrådte i efteråret 1998 en stilling som vicedirektør for Europaskolen i Bergen i Holland.

Uffe Gravers Pedersen har været medlem af en lang række bestyrelser og udvalg – herunder Gymnasieskolernes Lærerforening (GL) i 1972-81, Gymnasieskolernes Engelsklærerforening 1977-79 og Gymnasieskolernes Rektorforening 1981-84.

VS-P: Forlader du nu din direktørstilling, fordi Holland trækker, eller fordi vi har fået ny minister, ny departementschef og i 1998 får ny ministerialstruktur?

UGP: Jeg tror nok, at min beslutning kom som en overraskelse; mange troede, at jeg ville sidde tiden ud her. Men vi har talt om det derhjemme et stykke tid. Vi var enige om, at hvis der kom en chance, så ville vi gribe den. Den kom nu, og den kommer formentlig aldrig igen. Så det var om at tage imod nu eller slet ikke. Jeg søgte stillingen i oktober 1997, så intet af det, der er sket senere, har haft indflydelse på mit valg. Vi får nu muligheden for at give vore børn en god international baggrund. Vort ældste barn skal i 1. g, og den yngste skal begynde i 8. klasse. Jeg har foreløbig fået 5 år i Holland med mulighed for forlængelse på en anden europaskole i yderligere 5 år. Til den tid er jeg 67. Det passer meget smukt og er jo lidt planlagt. Den 6. august begynder jeg at lære hollandsk, som er det sprog, man taler i administrationen. Man taler 5 sprog på skolen: engelsk, tysk, fransk, italiensk og hollandsk. Jeg regner med at lære hollandsk, så jeg behersker det både mundtligt og skriftligt. Den nye rektor, som er græker, er betydeligt bedre til fransk end til engelsk. Det er nogle år siden, jeg har studeret fransk, så det regner jeg med at genopfriske.

Studielektorerne

VS-P: Har du nået de mål, du havde sat dig, da du tiltrådte direktørstillingen?

UGP: Jeg tiltrådte i 1986 – lige efter at statsskolerne var gået over til amtskommunerne, så det var i sig selv en opgave at få tilrettelagt et samliv med amterne. I dag har vi ca. 140 amtslige institutioner, hvor amterne tager sig af det økonomiske og ministeriet tager vare på det indholdsmæssige. Samlivet har ikke

Uffe Gravers Pedersen (Foto: Peter Olsen).

været problemfrit, og Bertel Haarder har da også offentligt udtalt, at han fortryder, at amterne fik statsgymnasierne. Min erfaring efter tolv år med ordningen er, at amternes deltagelse i administrationen af gymnasier og hf-kurser i bedste fald er overflødig.

Vi var dengang midt i forhandlingerne om udformningen af et nyt gymnasium. Vedtagelsen skete i 1987 og iværksættelsen året efter. Herefter gik vi i gang med at forberede en reform for HF. Den blev vedtaget i 1990 og iværksat i 1991. Vi har stort set været igennem det hele – bortset fra efteruddannelsen, som ikke er helt færdigbehandlet. Den er behandlet i en rapport fra et udvalg, som jeg har været formand for, og der er lagt et materiale på bordet, som kan danne grundlag for en ny ordning.

Der er en ting, jeg ikke har nået: at løse spørgsmålet om *studielektorerne*. Det hænger sammen med, at vi har *solgt* studielektorerne. Jeg har selv været med til det som medlem af bestyrelsen for GL – og det har jeg fortrudt. Der er efterhånden meget få tilbage, og de er stort set alle sammen over 50. Så i løbet af meget få år har vi ikke flere studielektorer, og det vil blive et alvorligt problem. De har en vigtig funktion bl. a. i forhold til pædagogikum; og når vi nu skal til at erstatte alle gymnasiets lærere – hvilket vi skal inden for de næste 10 – 15 år – så skal studielektorerne bruges til at sikre kvaliteten i uddannelsen – til at sikre, at tilsynet er til stede i forbindelse med uddannelsen.

VS-P: Hvorfor solgte man studielektorerne?

UGP: GL har jo aldrig elsket dem. Man frygtede, at de skulle få en *kompetence*. GL var i gamle dage – og er måske stadig – imod en ledelsesstruktur. Jeg var som medlem af GL's bestyrelse enig i den holdning ikke at tildele studielektorerne kompetence. Derfor havde man allerede fra begyndelsen givet dem dødsstødet. Indenfor vores område – ligesom på andre skoleområder – avancerer man til *administration*, og ikke til uddannelse eller undervisning. Det er – mener jeg – en fejl og et savn, at man ikke har pædagogiske ledere i højere grad, end det er tilfældet i dag. Vi skal naturligvis glæde os over, at rektorerne i dag har mulighed for at være pædagogiske ledere. Da jeg selv var rektor gennem 8 år, havde man meget lidt tid til den del af jobbet, fordi der var for meget at lave i administrationen. I dag har vi 3-5 administrative inspektorer på hver skole – efter mit skøn en fornuftig ordning. Men jeg mener, vi mangler pædagogiske advancementsstillinger.

Hvorfor skal man forsvinde fra undervisningen, hvis man viser sig at være en rigtig dygtig pædagog? Vi savner også en bistand til nye lærere. De bliver efter pædagogikum stort set kastet ud i gerningen uden hjælp. Hvis studielektorerne kunne tage sig af nye lærere, så havde man lettet introduktionen til lærergerningen. Hovedopgaven vil være pædagogikum, men der er også mange andre funktioner, som det centrale tilsyn bruger studielektorerne til – herunder arbejdet med at støtte fagkonsulenterne; disse har ikke en jordisk chance for at følge op på alle indberetningerne, hvis ikke de har mulighed for at trække på andre.

Pædagogikum

BRL: Der har været en del kritik at den nye pædagogikumordning.

UGP: Man skal være opmærksom på, at kritikken stort set alene er kommet fra universiteterne. Det er klart, at man fra de studerendes side ville ønske en ordning, som giver fri adgang. Det kan man ikke fortænke dem i, men det er der ikke politisk vilje til at gennemføre. Politikerne har ønsket at begrænse muligheden for en forlængelse af studietiden til dem, der skal i pædagogikum. Det er et klart politisk ønske at ændre så lidt som muligt på den vedtagne model for universiteternes studier: 3 + 2 + 2. Når det er forudsætningen, mener jeg, at vi er kommet til en meget fornuftig løsning. Den klarer det problem, at den faglige baggrund for gymnasiets lærere er for beskeden i sidefagene, som nu kun optager 1½ år. Man kan risikere – hvis man tager et ekstremt eksempel – at en HF'er, der ikke har valgt biologi, efter 1½ års undervisning i faget på et universitet skulle undervise heri til den højeste niveau i gymnasiet. Det er absurd. Derfor er jeg glad for den almindelige accept af, at det er for beskedent. Det er den ene ting.

Den anden er, at pædagogikum nu i en årrække alene blev givet til kandidater, som *var* blevet ansat. Den ordning har kun én fordel: den er nem at administrere. Den ordning, vi nu er kommet frem til, har den fordel, at den placerer pædagogikum *før* ansættelsen. Den giver langt bedre arbejdsvilkår

for pædagogikumkandidaterne, for skolerne og for vejlederne. Det gør den, fordi det nu bliver muligt at give en efteruddannelse til vejlederne. Det er nemlig ikke længere sådan, at man nu skal vælge de lærere, som tilfældigvis *kan* på det tidspunkt, hvor kandidaten *skal* have vejledning. Og hvis vi skal sige det lige ud, så er det ikke alle lærere, der vil være lige gode vejledere. Nu kan skolernes rektorer altså vælge de bedste vejledere til kandidaterne, som kan koncentrere sig om deres pædagogikum i stedet for at skulle tænke på deres undervisning i deres egne klasser. Det vil helt givet give et bedre pædagogikum, og det vil også sikre, at man i højere grad foretager en reel vurdering til sidst. Der er nemlig ingen tvivl om, at det har betydet noget for vurderingen, at man i realiteten afskedigede folk fra deres stilling, hvis ikke de bestod pædagogikum. Det er ikke til hverken skolernes eller kandidaternes fordel, at de består uden at have de reelle evner til at fungere som undervisere.

Så alt i alt må jeg sige, at jeg er meget glad for, at det er lykkedes, og også for at vi har haft et så godt samarbejde mellem GL, Rektorforeningen, Amtsrådsforeningen og os om at nå frem til en løsning, som også betyder, at langt flere kommer i pædagogikum. Derfor er det svært helt at forstå de studerendes protester. Hvis vi alene havde haft den hidtidige ordning, ville 158 være kommet i pædagogikum. Nu kommer 158 i det »gamle« pædagogikum, som der stadigvæk er mulighed for i år. Herudover kommer der i det kommende skoleår 300 i pædagogikum efter den nye ordning – dvs. 450 eller 3 gange så mange som tidligere. Folketinget og ministeren har lovet, at man vil lade et større antal, end der egentlig er brug for, komme igennem pædagogikum. Dermed får vi mulighed for at løse det problem, som har plaget os en hel del, nemlig at mange underviser i skolen uden fast ansættelse og uden pædagogikum. Med andre ord: De løst ansatte vil efterhånden også blive kandidater, som har pædagogikum. Dermed har vi givet gymnasieskolen en lærerstab, der er langt bedre pædagogisk funderet.

BRL: Lærerne bliver i dag ansat på baggrund af deres faglige kunnen og kan fungere i mange år uden fast ansættelse og uden at få pædagogikum. Det er vel problemet med den ordning vi har i dag?

UGP: Netop. I øjeblikket har vi 1000 ikke-fastansatte lærere. Det er ikke alle, som er færdige med deres fag. Vi har eksempelvis en del vikarer i idræt. Men der er faktisk 500, som har de faglige kvalifikationer i orden, men som ikke har haft mulighed for at få de pædagogiske kvalifikationer til at undervise. Jo flere år de sidder i deres stilling, jo flere problemer kommer der. Det kan vi nu komme ud over i løbet af nogle år. Vi har lovet – og det mener jeg også er fair – at vi vil tage særlige hensyn til dem, der har tjent gymnasieskolen i mange år som årsvikarer uden mulighed for at komme i pædagogikum. Jeg regner med, at vi i løbet af ca. 3 år får mange af dem igennem systemet. Vi har ikke givet løfte om, at alle skal igennem pædagogikum, men flest muligt.

VS-P: Vi har siden 1908 haft et pædagogikum, som har bestået af et praktisk og teoretisk kursus, og som udmundede i en udtalelse om kandidatens praktisk-

pædagogiske kvalifikationer. Kommer den nye ordning til at fungere på samme måde?

UGP: Vi regner med en udvidelse af pædagogikum. Det er det eneste, som endnu ikke er helt på plads. Vi håber på – i foråret 1999 i forbindelse med overenskomstforhandlingerne – at få finansieret en udvidelse fra et 5- til et 7-måneders kursus. Det vil sige, vi får en mulighed for at koncentrere den praktiske del i 5 måneder efterfulgt af en teoretisk del på 2 måneder inden for de første 2 år efter ansættelsen. Man vil på den måde have praktisk erfaring, når man skal til teoretisk pædagogikum. Men der skal, som du siger, formuleres en udtalelse. Den kommer herind, når den er udformet og bliver gennemlæst. Er den i orden, bliver den godkendt og returneret til skolen. Jeg har læst i hundredvis af pædagogikumudtalelser igennem de 12 år, jeg har været her. Der er faktisk nogle, som ikke bliver godkendt. Enkelte vil jeg ikke skrive under. Undertiden fordi sprogbrugen ikke er i orden. Men den hyppigste årsag er, at formuleringen er foretaget, så enhver, der læser den, vil opfatte den som om kandidaten er dumpet. Udtalelser af den karakter vil vi ikke acceptere; for har man sagt til kandidaten, at han har bestået, så skal udtalelsen også være til bestået. Derfor må skolerne lave dem om, før vi kan skrive under. Dertil kommer et bevis for teoretisk pædagogikum. I gamle dage kunne man jo »sidde den af«. Det gjorde jeg selv. Vi indførte så en vurdering med en karakter. Der er faktisk kandidater, der dumper til den teoretiske del hvert år. De skriver en opgave, der ikke er acceptabel. Derfor er der god grund til at fastholde, at man *skal* bedømmes. Vi skal sikre seriøsiteten i arbejdet.

BRL: Den gymnasiereform, der trådte i kraft i august 1988, var drastisk: *grengymnasiet* blev afløst af *tilvalgsgymnasiet*. Vi oplever i dag sjældent 2 elever fra samme klasse, som har de samme fag på samme niveauer. En af nyskabelserne var et generelt *naturfag* med elementer af kemi, fysik og matematik. Har der aldrig været overvejelser om at indføre et generelt *sprogfag*, som skulle fortælle eleverne, hvad et sprog er, og hvordan et sprog fungerer – og som skulle inddrage elementer af forskellige sprog?

UGP: Jo, det har der. Blandt andet da vi drøftede latins skæbne. Latin har jo haft en rolle i det sproglige gymnasium som sprogenes moder. Det er fortsat et fællesfag i 1. g for mange elever. Men det har fået lidt af en vanskæbne. Det har for få timer til at kunne fungere som sprogets moder i 1. g; vi har savnet denne funktion lige siden faget blev afskaffet som adgangskrav til det sproglige gymnasium. Det er helt tydeligt, at de sproglige forudsætninger for eleverne er svagere i dag. Derfor var det helt naturligt, at man drøftede, om man skulle indføre et generelt sprogfag. Den slags fag er imidlertid vanskelige at have med at gøre. *Naturfag* hed oprindeligt *naturfag* (*matematik, fysik, kemi*). Dvs. faget blev identificeret som 3 fag; og det var den praktiske anvendelse af matematikken i fysikken og kemien, der blev betonet. Et sprogfag ville nemt ende med at få en skæbne, som *idéhistorie* fik. Ingen tog det rigtig alvorligt. Vi endte så med den ordning, at det er en fællesopgave for sprogfagene at udvikle elevernes sproglige forståelse.

Læsning

BRL: Er det gymnasiets opgave at give eleverne en sproglig forståelse? Burde de ikke have erhvervet den inden gymnasiet?

UGP: Efter 9-10 år i folkeskolen burde de have en sproglig bevidsthed. Men undersøgelser viser, at gymnasieeleverne har betydelige problemer både med den mundtlige og den skriftlige udtryksfærdighed. Internationale undersøgelser for 5-6 år siden viste, at der var store problemer med elevernes læsefærdighed i 3. og i et vist omfang også i 8. klasse. Man kunne også mene, at faget *dansk* i højere grad burde påtage sig opgaven. Sprog har imidlertid spillet en beskeden rolle i danskfaget, lige siden der skete de store ændringer i danskfaget på universiteterne. Vi fik en generation, hvis kendskab til den sproglige side af danskfaget sommetider var uhyre beskedent. Det kan man mærke i dag.

Danskfaget *har* problemer i den sproglige afdeling. Vi har med de seneste ændringer af bekendtgørelsen faktisk opprioriteret den sproglige side af danskfaget. Jeg kan også nævne, at vi lavede en screeningsundersøgelse i sidste skoleår. Vi screenede eleverne ved indgangen til gymnasiet i dansk læsefærdighed og matematik. Vi har så i forbindelse med eksamen i år gennemført en tilsvarende undersøgelse for at se, om der er sket en tilvækst i

løbet af det år, de har gået i 1. g. Undersøgelsen er endnu ikke færdigbehandlet; og det bliver spændende at se, om læsehastigheden er blevet større. Der er noget, der tyder på, at læseforståelsen er blevet større, men på bekostning af læsehastigheden. Med andre ord: Der er en omkostning ved at koncentrere sig.

Det er vigtigt, hvad der sker i folkeskolen med hensyn til læsning. Jeg vil gerne tilføje, at læsning i meget høj grad må være et problem også for familien. Hvis vi alle sammen sidder foran fjernsynet hver aften, så lærer vi ikke børnene at læse. Læsning er en helt afgørende færdighed – også efter at computeren har holdt sit indtog i vores dagligdag. Læsning er et forsømt område i folkeskolen, og derfor bliver det et problem i gymnasieskolen. Når man læser langsomt, får man problemer i alle andre fag, hvor man bruger læsning – i historie, geografi osv. Hvis gymnasiet fortsat skal være en uddannelse for de bogligt bedst begavede, er det et særligt problem, at eleverne læser langsomt. Men som sagt må forældrene påtage sig deres del af ansvaret for deres børns læsefærdighed.

Lad mig også tilføje, at jeg ikke er helt enig i, at vi i 1988 fik en så drastisk ændring af gymnasiet. Godt nok fik vi et valggymnasium, men man skal ikke overdrive ændringens omfang. For det er således, at 80% er obligatoriske fag. Eleverne skal vælge 3-4 fag, så deres frie valg er faktisk beskedent. Man har stamklassen, så er der sprogvalgene (som man også havde i gamle dage); og som noget nyt: nogle forskellige hold, hvor man har sine tilvalgsfag. Specielt i fagene matematik, fysik og kemi kan man godt diskutere, om man skulle vende tilbage til et pakkevalg. Det er der forsøg med for tiden. Man kunne forestille sig, at det skulle gælde for sprogfagene.

Undertiden udtrykker elever, at de gerne vil have flere frie valg – altså i realiteten et supermarked, hvor man kan trække på de forskellige hylder: Fire obligatoriske fag, matematik, dansk, engelsk og samfundsfag – og resten skulle så være frit. Det mener jeg – af mange grunde – er en meget dårlig idé. Når man har et supermarked, flytter man så at sige hele ansvaret over på leverandøren og skaber derved ansvarsfrihed hos eleverne. Flere politikere ønsker – som eleverne – det frie valg på hylderne; og den alliance mellem elever, nogle politikere og en del embedsmænd i Finansministeriet kan blive ganske stærk. Gymnasiet skal ikke bare give eleverne, hvad de vil have, men også det, de har brug for. Gymnasiet skal turde være en skole og turde være en modkultur, hvis det er nødvendigt.

- BRL: Nu vi er inde på sprog, så har det undret mig, at vi i dag har elever, som ikke har lært fransk – eller et andet romansk sprog (spansk eller italiensk) – eller som slet ikke har haft tysk, hverken i folkeskolen eller i gymnasiet.
- UGP: Vi kan ikke løse alle problemer. Vi har i forbindelse med reformen bestemt, at alle elever skal lære 2 sprog, hvis de er matematikere – 3 hvis de er sproglige + latin. Engelsk lærer alle. Herudover har man et sprog, som man kan godt, nemlig det, man havde i folkeskolen – fortsættersproget. Har de sproglige haft 2 sprog i folkeskolen, så kan de i gymnasiet fortsætte med 2 fortsæt-

tersprog. Men der er ikke plads til både tysk og fransk for matematikernes vedkommende. Hvis de har haft tysk i folkeskolen, kan de i gymnasiet vælge fransk som begyndersprog (eller spansk, italiensk, russisk – og måske japansk). Ingen kan betvivle, at engelsk er det store fremmedsprog; men det ville nok være lidt ensidigt at kræve, at alle herudover skulle lære tysk. Man kunne diskutere, om man skulle koncentrere sig om blot ét sprog eller have den spredning, vi har i dag. Vi har valgt det sidste. Vi giver eleverne muligheden for at vælge andre sprog end tysk og fransk. Jeg har overvejet, om man skulle indføre en regel om, at alle elever i et af deres sprog – og helst fortsættersproget – *skulle* tilbringe 14 dage hos en familie i det land, hvor sproget tales. Det giver ufatteligt meget at være hos en familie, hvor der ikke tales dansk. Og det giver helt sikkert mere end 1 måned i den danske gymnasieskole. Det tror jeg er værd at overveje. Men det koster jo altså lidt. Og så skal der findes plads i udlandet til 20.000 elever hvert år.

- BRL: Før reformen havde vi en matematik-kemigren, en musik- og en idrætsgren osv. Efter reformen kan eleverne tage både matematik, kemi, musik og mange andre fag på A-niveau. Hvorfor kan man ikke vælge *idræt* på A-niveau?
- UGP: Det er et spørgsmål vi har fået en række gange – ikke blot i forbindelse med idræt, men også for andre fags vedkommende. Netop listen over mulige A-niveaufag var et af de helt store politiske spørgsmål. Man endte med den liste, vi har i dag, og den er stort set ikke blevet ændret siden reformens ikrafttræden – bortset fra, at vi har fået flere fremmedsprog med. Vi har ikke givet nye tilladelser til A-niveaufag i andre fag end i sprogfagene, hvilket hænger sammen med den meget følsomme politiske diskussion. Idræt var et af de fag, som vi diskuterede mest, for det fandtes jo – som du nævner – som forsøgsfag før reformen. Men man valgte i sin tid at koncentrere sig om de store boglige fag.
- VS-P: Vi har i dag mange ungdomsuddannelser: HTX, HHX, HF og gymnasiet. Drukner gymnasiet?
- UGP: Det er også svært at vide. Udviklingen har været i gang længe – en udvikling, hvor HTX og HHX valgte at nærme sig gymnasiet mere og mere. Man fik både musik, idræt og lanciers samt 40 mio. kr. til at købe sig til et gymnasialt miljø med det resultat, at HHX og HTX efterhånden ligner gymnasiet i betydelig grad. Man kan stille sig selv det spørgsmål: Hvorfor har vi 4 forskellige gymnasiale uddannelser, der ligner hinanden. Og her taler mange med 2 tunger; de siger, at disse uddannelser skal give samme studiekompetence som gymnasiet, og hævder samtidig, at de skal have en selvstændig identitet. Hvor man tidligere kunne sige, at der var en kløft mellem gymnasiet og HF på den ene side og erhvervsskolerne på den anden, så går kløften nu mellem på den ene side gymnasiet, HF, HHX og HTX, og på den anden side de øvrige faglige erhvervsuddannelser.

Jeg mener, at man bør sikre alle 4 uddannelser en klarere identitet, end de har nu. Vi er i øvrigt i gang med at markere forskellen mellem HF og gymnasiet. De to uddannelser er kommet til at ligne hinanden for meget. Det er

også værd at notere sig, at 59% af HHX'erne vælger en erhvervsuddannelse efter deres eksamen fra handelsskolerne. Man har skabt uddannelser, som man vil give *gymnasial prestige*; men dermed har man også skabt problemer for de elever, der ikke er gymnasialt egnede. Hovedopgaven bliver nu at finde frem til, hvordan man giver disse uddannelser – hvis man ønsker at bevare dem som selvstændige uddannelser – deres egen identitet.

Jeg mener, at det er en af de store opgaver for politikere, uddannelsesforskere og andre at finde ud af, hvad man vil med gymnasiet. Det har ikke været problemfrit, at gymnasiet har fået lov til at vokse. Da jeg gik i gymnasiet, gik her 5-6% af en ungdomsårgang. Nu er det faldet lidt sidste år, men ligger dog for tiden på omkring 1/3 af en ungdomsårgang. Traditionelt har vi levet med en meget løs formulering af gymnasiets formål: Uddannelsen skal være almindelig og samtidig give grundlag for videregående studier. Når vi nu til efteråret får et udspil fra ministeren om ungdomsuddannelserne, tyder meget på, at det vil koncentrere sig om erhvervsuddannelserne. Men vi bliver nødt til at have en tydeligere målbeskrivelse og dermed en klarere markering af gymnasieuddannelsen: Vil man fortsætte med at brede gymnasiet ud og gøre det til en forlængelse af folkeskolen, eller vil man sige, at dette fortrinsvis er en studieforberedende uddannelse, som også er almindelig?

Sen studiestart

BRL: Jeg vil gerne blive lidt ved gymnasireformen. I foråret 1996 bragte *Universitetsavisen* på forsiden en artikel med titlen: *Studentereksamen er ikke god nok*. KU's rektor Kjeld Møllgård advarede her mod, at flere og flere lukkes ind på gymnasierne; den gymnasiale uddannelse var ikke længere tilstrækkeligt grundlag for at blive optaget på en universitetsuddannelse. Prorektor Jens Brincker udtalte, at en eksamen med højeste niveau i visse fag ikke længere levede op til de minimumskrav, der måtte stilles til en studiestarter. Han nævnte fag som matematik, fysik og engelsk. Han antyder, at der måske kunne indføres en 4. g.

UGP: Det skal man nok tage med et gran salt. Så længe universiteterne ikke stiller krav om gymnasiets højeste niveau i de valgte studiefag, så er det lidt svært at tage sådanne udtalelser alvorligt; man kan eksempelvis i dag påbegynde et universitetsstudium i fransk på grundlag af et C-niveau i gymnasiet.

BRL: Jens Brincker talte om A-niveau i matematik, fysik og engelsk.

UGP: Hvis man taler om fag som matematik, er det et problem, at mange studerende begynder deres universitetsuddannelse efter at have været ude et par år. Og på 2 år kan man nå at glemme meget. Det er ikke uden betydning for studiekompetencen, at vi er så ufatteligt længe om at komme i gang. Det gælder i øvrigt også ved indgangen til folkeskolen, hvor vi begynder et år senere end de fleste andre lande. Og efter de 9 år, som har været ufatteligt hårde for de stakkels elever, har de brug for et år, hvor de slapper af og finder sig selv på en efterskole eller 10. klasse. Når de så er færdige med gymnasiets 3 år, har

de brug for at realisere sig selv! Det gør de så i 2-3 år i gennemsnit med det resultat, at vi i Danmark har en gennemsnitsalder, som de sidste år er steget fra 22 til 24 år ved indgangen til universitetsuddannelserne. Det er den alder, hvor man i andre lande er *færdige* med universitetet. Man kan finde rektorer, der synes, at det er synd, at de unge skal arbejde i gymnasiet. Vel er det ej. De unge *skal* arbejde i gymnasiet. Der er ikke noget, der tyder på, at danske gymnasieelever pålægges større arbejdsbyrder end børn og unge i andre lande. Tværtimod er der noget, der tyder på, at de skal have klarere krav, og at de skal leve op til dem – i højere grad end de gør i dag.

VS-P: Taxametersystemet hæmmer institutionerne og svækker grundforskningen. Nedbryder det også gymnasiet?

UGP: Nej. En af de ting, som formentlig har reddet gymnasieskolen og har bevaret kvaliteten er, at man ikke har haft et traditionelt taxameter, som man har på universiteterne. Vi har det, som mange betegner som et *intelligent* taxameter. Nemlig et, som er styret af antallet af hold og antallet af elever. Det angiver det minimum, som en skole *skal* tilbyde og beskytter altså undervisningen. Der er i øjeblikket angreb på denne såkaldte *timestyringsmodel* både fra Finansministeriets og fra amtskommunernes side. De sidste ønsker tilsyneladende en større frihedsgrad til at fordele timerne på de forskellige skoler inden for amtskommunen. Det vil efter min opfattelse være helt ødelæggende at fratage skolen sikkerhed for et vist minimum. Hvis man indfører nye regler, så kan man meget vel risikere, at de små hold og de små fag forsvinder. Det gælder især, hvis man overlader det til amtskommunerne at jonglere med timetallene, og de dermed koncentrerer visse fag på visse skoler. Jeg mener, at timestyringsmodellen har medvirket til at bevare kvaliteten i gymnasieskolen. Den nu gældende model tilskynder heller ikke lærere til at lade uegnede elever slippe igennem systemet.

VS-P: Nu har du jo mange gange brugt ordet kvalitet. Hvordan sikrer I den?

UGP: Jeg mener faktisk, at vi i gymnasiet har kvalitet. Det hænger sammen med mange ting: Vi har en central eksamen, vi har beskikkelsen af eksterne censorer, og via fagkonsulenterne checker vi, hvad der er sket. Det har noget at gøre med fagkonsulenternes funktion. Det gælder både deres skolebesøg og i og for sig også vores – altså inspektørernes. Det gælder check af eksamensopgivelser og -spørgsmål, som sikrer, at der er en høj grad af ensartethed. Og når lærerne kommer rundt som censorer hos hinanden, så sikrer man også en fælles forståelse af, hvor niveauet er. Det er ikke sådan, at et ottetal er meget forskelligt fra skole til skole. Det skyldes den brede udveksling af censorer – ikke mindst på tværs af bælterne. Femten procent af censorerne er på såkaldte *lange rejser*. Dvs. at man også får folk fra Vestjylland til København og omvendt og dermed sikrer, at der ikke er forskel på vurderingen. Vi har den skriftlige eksamen, hvor der *kun* benyttes eksterne censorer. De får helt tilfældigt tildelt deres opgaver fra de forskellige skoler. Alt dette er med til at sikre ensartetheden og niveauet.

Jeg har selv lagt vægt på – hvilket jeg har sagt ved rektormøderne adskilli-

ge gange – at vi undgår den karakterinflation, som man kunne se tendens til i en periode. Det forholdt sig sådan, at gennemsnittet ved studentereksamen steg fra 7,9 til 8,4 efter indførelsen af adgangsbeholdning. Det kom til at betyde noget, om man havde 8,4 eller 8,0 i snit, og mange elever har oppe sig og præsteret noget mere. Da vi gik i skole, betød det ikke så meget, om man havde 7,9 eller 9,5. Det gør det i dag. Vi fik en stor stigning i eksamener med over 9,0 i gennemsnit. Det har jeg brugt meget energi – bl. a. på rektormøderne – på at modvirke. Vi har herfra også forsøgt at reagere herpå ved bl. a. at udarbejde eksamensvejledninger med opgaver med vurderinger og karakterer. Desuden har vi udarbejdet eksamensvideoer med mundtlig eksamen. Ved censor-møderne på Avedøre har jeg understreget, at jeg ville modvirke et niveau-skred. Det er lykkedes. Gennemsnittet er faldet de senere år.

Styring af skolen

VS-P: Stinus Nielsen – Danmarks Lærerforenings store formand – spøjte med, at folkeskolen kunne styres inde fra Kompagnistræde! Hvor styres gymnasiet fra?

UGP: Man kan roligt sige, at hvis ikke vi havde den centrale regelfastsættelse, den centrale eksamen og den faste dialog mellem fagkonsulenter og faglige foreninger og mellem os og leder-, lærer- og elevrepræsentanterne, så ville vi have store forskelle fra skole til skole. Lederen af evalueringscentret har udtalt, at man kan takke gymnasieafdelingen for, at et 10-tal er det samme, uanset om det er givet i København eller i Holstebro. Derfor ser jeg med uro på de udtalelser, der kommer visse steder fra, som ønsker en frigørelse fra den centrale styring af eksamen. Det ville være ødelæggende for kvaliteten i skolerne, hvis denne styring ikke blev bevaret. Det er også grunden til, at jeg ikke har været voldsomt begejstret for prøvetyper, hvor man ikke kan være helt sikker på, at det er eleven selv, der har udarbejdet opgaven.

Skal vi bevare tilliden til eksamen, må vi være sikre på, at eleven selv har besvaret opgaven. Der er én opgave, nemlig den større skriftlige opgave, som vi ikke kan være 100% sikre på, at eleven selv har besvaret. Derfor har vi flere gange drøftet, om vi skulle ændre den. Men vi er enige om, at fordelene ved denne opgave er så stor, at vi må leve med de problemer, der er i den, og minimere dem i det omfang, vi kan. Det er lykkedes os på forskellig måde – senest ved at vi har skabt mulighed for, at rektorerne kan kalde elever ned til en faglig samtale på rektorkontoret om deres opgave. Derfor er problemet ikke så stort, som det har været. Men det er der selvfølgelig. Jeg har indtil nu sagt nej til alle, der ønsker flere opgaver, hvor man ikke kan være helt sikker på, at det er eleven selv, der har udarbejdet besvarelsen. Jeg har heller aldrig været begejstret for gruppeeksamener, men jeg erkender, at der er eksamener, hvor det er uundgåeligt – dramatik og film f. eks. Der er en åbenlys tendens til, at de elever, som ikke er så gode, får højere karakterer ved gruppeeksamener. Alle bestræbelser, der går på at dække over, at nogle elever er dårligere eller bedre end andre, er jeg modstander af.

Direktøren ved Frederiksholms kanal nr. 25. (Foto: Peter Olsen).

For nogle år siden havde vi besøg af en skotsk delegation, som var meget imponeret af vores system. Det var især fagkonsulentordningen og vores meget strikse holdning med hensyn til lærerkompetencer. Faglige kompetencer må der ikke være nogen som helst tvivl om. Noget af det, jeg har været gladest for at få gennemført, er kompetencebekendtgørelsen, hvor man helt klart markerer, at der er minimumskrav i de enkelte fag. Det er vigtigt, at vi kan fortælle universiteterne og de studerende, hvad der er de faglige minimumskrav for at blive gymnasielærer. I gamle dage var det jo således ved pædagogikum, at man ikke måtte vurdere det faglige. Det rettede jeg meget hurtigt. Det var jo fuldstændigt absurd.

BRL: Gymnasieskolen – og før den latinskolen – har jo altid været meget udskældt. Her i foråret har bl. a. Inge Heise, lektor Carlsen og Birgit Smedegaard ytret

sig. Hvad synes du om de forslag, der har været fremme, f.eks. at gymnasiet skulle kunne smide ikke-egnede elever ud efter 2 måneders prøvetid, at det maksimale fravær skulle nedsættes fra 15 til 10%, og at man fjernede den automatiske selvoprykningsret fra 1. til 2 g og fra 2. til 3.g?

UGP: Jeg mener, at flere af disse forslag er fornuftige. Der bør være en egnetheds-erklæring. Der kan ikke være frit valg til gymnasiet, hvis man vil sikre en høj kvalitet. En fri adgang til gymnasiet vil betyde en større tilgang med en heraf følgende forøgelse af de problemer, vi har med at bevare den identitet, som uddannelsen bør have – nemlig en uddannelse for de bogligt bedst begavede. Jeg mener også, det er absurd at tale om elevansvar, hvis ikke der er konsekvenser, når man ikke lever op til ansvaret. Derfor mener jeg, at det er fornuftigt med en regel om, at eleven ikke har ret til at rykke sig selv op.

I sidste uge var jeg i Bergen i Holland, hvor jeg deltog i et lærerforsamlingsmøde. Her konstaterede jeg straks, at man deltager i sådanne møder med en helt anden seriøsitet, end man gør i Danmark. Det skyldes, at det har konsekvenser, hvad der sker. Ingen kan jo fortænke lærerne i ikke at lægge voldsom megen vægt på deltagelse i lærerforsamlingsmøder, når de råd, de giver eleverne, ikke bliver fulgt af dem. Faktisk oplever vi elever, der siger: *Det er interessant nok, at I ikke synes jeg skal gå videre, men det gør jeg nu alligevel!* I Holland derimod har man et system, der indebærer, at alle, der får bare én karakter under 6 (på en skala der går til 10), bliver behandlet og drøftet, og ikke uden videre har ret til oprykning. Hvis et flertal af lærere på skolen vurderer, at eleven ikke er i stand til at gennemføre uddannelsen på normeret tid, ja så bliver han ikke rykket op. Det afgørende for mig er, at det er absurd at operere med ansvarlighed, hvis ikke ansvarligheden kan have konsekvenser.

Med hensyn til forsømmelserne indebærer det eksisterende system, at man kan være fraværende i 1½ måned. Vi har for nylig gennemført en stikprøveundersøgelse på 15 gymnasier, og det viser sig, at forsømmelsesprocenten stiger kraftigt fra 1. til 2. g og igen fra 2. til 3. g. Den viser også, at der er meget stor forskel på, hvordan elevforsømmelserne administreres på de forskellige skoler. Den varierer således fra under 10% til over 40%. Skulle jeg fortsætte i embedet, ville jeg gennemføre stikprøveundersøgelser af administrationen af forsømmelsesregistreringen på skolerne, for det er et for voldsomt udsving. Det er helt tydeligt, at forsømmelsesproblemerne er størst i de store byer. København er den store synder, og så aftager problemet med bystørrelsen.

VS-P: Har privatskolerne nogen rolle i vores system? Kunne de lige så godt være offentlige?

UGP: Jeg mener bestemt, at der skal være en mulighed for, at de eksisterer. De har haft nogle problemer med at bevare tilgangen de senere år. Det hænger selvfølgelig sammen med, at der her er tale om et system, hvor reglerne er de samme. Man kan altså ikke – som i folkeskolerne – komme ud for, at der er meget stor forskel på undervisningen. Derfor vil mange forældre sige: Hvorfor skal vi betale for noget, vi kan få lige så godt og gratis henne om hjørnet?

Man kan dog ikke udelukke, at der med tiden kommer andre muligheder for privatskolerne. Hvis man på amts-gymnasierne i fremtiden vil nedtone det studieforberedende, kunne man jo forestille sig private gymnasier, der vil op-prioritere det studieforberedende.

VS-P: Vi kender alle til pædagogiske floskler, som hænger i en periode. Hvordan re-agerer du på kodeordet *læring*?

UGP: Jeg afskyr det ord, men der er i øvrigt ingen tvivl om, at vi i en periode var pædagogisk underernærede i gymnasiet. Man koncentrerede sig vældig me-get om det faglige – måske især efter reformen i 1987/88. Så derfor har vi haft behov for at komme igennem denne periode i 1990'erne, hvor man har lagt megen vægt på at drøfte og diskutere en udvikling af pædagogikken. Jeg tror, vi nu er nået frem til en lidt fornuftigere balance. Vi har brugt mange penge på og har været meget glade for at støtte bestræbelserne på at aktivere lærere i studiekredse, som de selv kører på skolerne. Vi støttede ikke kun økonomisk, men også med faglig bistand. Det er opmuntrende, at så mange lærere deltager. Det første år var der 1000, næste år 1500; og da vi har små 10.000 gymnasielærere vil det sige, at over en 3-årig periode har over 1/3 af samtlige lærere deltaget.

VS-P: Hvilket indhold har de studiekredse?

UGP: Lærerne vælger selv. I begyndelsen var det primært pædagogiske emner, og nu er det i større omfang blevet faglige emner. Jeg lægger ikke skjul på, at jeg mener, at det rendyrkede pædagogiske let bliver tomme markeringer, hvis det ikke har en faglig mening. Men i dag synes jeg, vi har fundet en fornuftig ba-lance mellem fag og pædagogik i disse studiekredse.

VS-P: KUP står for kvalitetsudviklingsprogram. Hvad er din vurdering heraf?

UGP: KUP er noget af det mest spændende jeg har været med i. Både det, som vi selv arbejdede med – altså skolebesøgene – der så endte med en række pjecer og bøger med tegn på kvalitet; men også rapporterne om de enkelte fag. Jeg mødte så mange spændende mennesker. Det var jo en helt anden kreds, end jeg var vant til. Jeg mener også, arbejdet har haft en betydning for diskussio-nen om kvalitet og om fagenes udvikling. Valget af ordet KUP var bevidst. Vi vidste jo godt, hvordan der ville blive reageret på det. Det blev valgt – også for at vise, at vi selv havde en vis distance til det. Vi havde selv svært ved at give en mere abstrakt definition af kvalitet, men var ikke i tvivl, når vi oplevede den konkret. Oprindeligt mødte tanken modstand; men gymnasierne – og især GL – tog udspillet med oprejst pande og sagde: »selvfølgelig, vi har ikke noget at skjule«. Netop den reaktion var med til at bestyrke Bertel Haarder i den opfattelse, at her var man faktisk interesseret.

VS-P: Kunne du fortælle lidt om samarbejdet med organisationerne, dine egne gamle foreninger GL og Rektorforeningen – samt Amtsrådsforeningen og Finansministeriet?

UGP: Det er gået lidt op og ned. Jeg mener, at dialogen er en helt afgørende faktor for samarbejdet. Hvis ikke man evner at skabe dialogen, og hvis man ikke vi-ser, at man har tillid – også til lærerne – opnår man ikke noget resultat. Det

værste, man kan gøre, er at mistro lærerne ved at kontrollere dem i hoved og hale. Jo mere man går ud fra, at de yder deres bedste, jo større er chancen for, at de gør det. Det er jo et helt andet system end det, man har i de angelsaksiske lande. Men det skal selvfølgelig ikke være blind tillid. Problemerne håndterer vi så med fagkonsulentordningen og med rektorerne. Hvis der f.eks. er en klasse, hvor gennemsnittet er 03 i matematik ved studentereksamen, så må tilsynet naturligvis spørge: Hvad pokker er der gået galt? Men i det store og hele går det faktisk godt. Vi har en balance mellem tilsynet via fagkonsulenterne og skolerne, som har en høj frihedsgrad, men fungerer inden for en fælles forståelse af fagene og karakterniveauet. Og det er måske et af de problemer, vi står overfor: I hvor høj grad vi kan være sikre på, at den fælles fornemmelse kan bevares. Det kan den, så længe lærerne har nogenlunde samme baggrund og mødes på tværs af amtsgrænserne. Med andre ord: en national efteruddannelse, en national eksamen og et nationalt pædagogikum.

I det øjeblik det skrider, så mister vi den nationale skole, hvilket vil være et problem. Der er tegn, der i øjeblikket peger i den retning. Nogle mener, at vi for tiden har *to* undervisningsministerier – nemlig Undervisningsministeriet og Finansministeriet. Det er tydeligt, at der er meget stærke interesser uden for Undervisningsministeriet, som vil trække skolen i en anden retning. Jeg husker for nogle år siden, at Finansministeriet ønskede, at vi offentliggjorde karakterer som i England, hvor man rangerer skolerne efter præstationer. Jeg er meget glad for, at det lykkedes at få et lovforslag igennem, som indebar, at karaktergennemsnittene *ikke* må offentliggøres. For det siger sig selv, at det ville være helt ødelæggende for skolerne, hvis det skete. Desuden ville det yderligere undergrave hele karaktersystemet. Giver man lærerne på skolerne en egen-interesse i at give højere karakterer, så vil de give højere karakterer, og da især, hvis der var tale om et taksameterprincip ligesom på universiteterne. Hertil kommer, at det ikke nødvendigvis er de skoler, der har de højeste gennemsnit, der er de bedste. Det kommer bl. a. an på elevernes indgangsniveau. Det lykkedes at styre udenom dengang.

Men Finansministeriet er på banen igen – bl. a. med et ønske om en ny timestyringsmodel, og man lægger herfra også op til langt større frihedsgrader på de enkelte skoler. C. P. Snow skrev for 40 år siden om de to kulturer: naturvidenskab og humaniora. Sådan er det ikke i dag, nu er det *cand. scient. pol.*ismen overfor humanisterne. Det er et stort problem, at vi har at gøre med folk, som ikke har en egentlig indsigt i uddannelse og de særlige betingelser, der gør sig gældende der. Her har vi at gøre med *modeltænkere*. De flytter rundt på små blokke og kan meget let komme til at ødelægge noget, der aldrig kan genskabes. Det vil være meget ulykkeligt, hvis modeltænkernes kommer til at ødelægge skolerne. Hvis vi laver en modulisering, altså et system, hvor vi har byggeklodser for ét år, så er risikoen endnu større for, at vi etablerer et *zappergymnasium*, hvor eleverne hopper ud og ind. Og også et gymnasium, hvor eleverne dropper ud efter et år. Vi kan således sagtens risi-

kere, at langt fra alle bliver i gymnasiet i 3 år, og vi derved får et langt større frafald end i dag og en stigning i forsømmelserne.

VS-P: Hvordan med *indholdet*? Bør vi have kanon?

UGP: Jeg har altid ment, at alt ikke er lige gyldigt, men at noget er vigtigere end andet, og at det er det, gymnasiet skal beskæftige sig med. Jeg synes ikke det var urimeligt, at man i bekendtgørelsen skrev, at enkelte forfattere skal være repræsenteret i pensum. Med undtagelse af de klassiske fag er der faktisk kun én forfatter, der i bekendtgørelsen er nævnt ved navn; og det er Shakespeare.

Jeg mener selvfølgelig, at hovedparten af pensum skal fastlægges af de enkelte lærere og elever, men et vist fælles gods vil ikke skade – tværtimod. Fordybelse er vigtig, og muligheden for fordybelse vil blive øget med den bekendtgørelse, der kommer til høring i efteråret 1998. Ét af hovedpunkterne er at flytte fokus fra indholdsafsnittet til målafsnittet – altså at give flere frihedsgrader til lærere og elever mht. vejen til målet. Der er et stort »men«: Kravet til kvalitet og lødighed i tekst og emnevalg bliver ikke slækket. Fordybelse må være i noget væsentligt og ikke i det flygtige og banale. Gymnasiets opgave er at sikre, at eleverne stifter bekendtskab også med det sjældne og svære – det, de ikke møder i ungdomskulturen. Dannelse sker i mødet med noget, der er så vigtigt for os, at vi gør en særlig indsats for det.